XIV. La Véra tra Ampëz e Marò.

Chianté chianti la véra sangûinòşa,
Tra Maròi, Chiadorins e Ampezan' fata,
Per at' dĕ crodeltè dër spaventòşa,
Ad èster bëgn descrita e tratada ata.
Les batalies crodèles dirai e dûres,
K'á fat tan dĕ comûnes plù kĕ pûres.

Dût rendenëš, valons, crëp ed altëzes;
Pif, paf, pûf, pif, paf, pûf! sû per Fodara;
Pif, paf, pûf, pif, paf, pûf! fina in Chiavëzes.
La véra e l šešûr rûa kina a Armentara.
Dal dí spavënta dlonc les stlopetades,
Dĕ noet sprígora tért les sfogatades.

Dĕ les batalies longies gran Fodara
È la gáoža, lapró la mont dĕ Fóses;
Còi Chiadorins va ki d'Ampëz inch para,
Adûm fégi tĕ dûtes këles cóses,
Kĕ pé per bat Maròi dër adatades,
Sī spó bones o rīs ed indiaolades.

An' ed an' á dorè tra d'ëi la véra;
Les monts, les valz, dĕ mórt' èles corides,
Mai tría, mai péž da n pèz n'á këla téra;
D'i crëp les rises pé iló trés daorides
Per dloti mórt', jetá jû tĕ fezûres
Da maus crodèles, zënza pietè e dûres.

Dĕ këla confûžion ón na finada,
Na dezižion ó dût' kĕ sibĕ fata;
Kĕ dûta la rejon sī bëgn stodiada
E sûl confin la córda del lonc trata;
I térmoi sī mazá dŏ këla avişa,
Scèc ëi è batûs da dī sûn mont d'Inzişa.

Dai póst' scognùs sĕ lévi dùt' atira,
Salté salti da olá kĕ l şèlo i tira.

Scèc léc stlùt dùt incërc da la natùra,
Can k' ël pó da val pért fa na sbrocada,
Tól saš e lëgns intīrz, tóc' dĕ pastùra,
Chiamp, pra, chiaşes, mažons tē na stlop'tada
E cụr dùt cant dĕ smòia, dĕ róa slargiada,
Olá kĕ l' èga pasa e sĕ féž strada:

Inscí vëgn şëgn ten còlp con sbonf e fórza
Dĕ Sënes, del vaIon dĕ Rùdo armada,
Fornida d' érmes taiëntes scèkĕ smórza,
Agozades con dër bona amorada;
Rendeni fégi, scraian con ūž salvara,
Dùt' ki crëp, Sénes, Fanes e Fodara.

Şëgn scomëncia la véra spaventòşa
Contra ki dĕ Chiadùra e de Cortina,
Sërá it da vigni pért da gënt rabiòşa
Per litighes, kĕ mai nĕ rùa e ne fina;
L sën da an' ed an' tegni it, şëgn ciafel aria
E romp fóra con fùria dùt salvaria.

I Maròi, trasportá da rabia vércia,
Bat in tóc', féž dùt pèč dĕ chièz k' ëi inconta.
Scèc cér dotòrz, per tó a amaré la mércia,
Taia, bëgn kĕ l' amaré sĕ para e imponta,
Dùt l córp in tóc' e l lascia zënza vita,
Contënt' d' avëi podù fa dĕ bèla ita:

Inscí trata i Maròi ki dĕ Chiadùra;
Ëi táia, fòra, vëi pëta, bat e zéra
E sbodelëia dùt cant a gran tortùra
Chièz k' ëi vèga toran pért a la véra;
Şables, lances, stlóp, fùrchies e manáres,
Këstes è dĕ kël dí les bùrtes ares.

Bažilio dĕ Runcač è scèc na fùria;
Con na manára in man batel a téra
Chièz k' ël inconta, rī angiol dĕ la mụria;
Con gran fringòns odón fagean la véra
E Téodóro e Mikīl, trami dĕ Cósta;
612 Dĕ mórt segùda è ki dòi la ria pósta.

Con distenzion tra ki da les gran lances
Fichia Léžio, Tomés̆, Laorënz da Brùscia;
Al nemic déora ki vënter e pances
Scèc brítola dĕ nùš déora la scùscia;
Les pèdies dĕ ki trëi vè dlonc m..rsciades
618 Da ferides e bùrtes sanlasciades.

Dĕ fùrchia i capi è Lùpo dĕ La Sala,
Só bon compagn Linért, nasciù s' a Fréna,
Plazido dĕ Plazóres, bon tĕ stala,
Ùgo d' Andrám, dĕ Bérto fi e dĕ Ména,
Silvèster dĕ Stivé, l plù jon d' armada,
624 Chiašan dĕ Caşun, l prụm dĕ la tlapada.

Di ves òi şëgn chiamó i plù bon' dĕ şabla:
Amadío dĕ Janin, Gabriél dĕ Cròsta,
Bernért d' Aròt, k' ava perdù na sciabla,
Pio dĕ Plaza, con pèl del mùs bèl ròsta,
Domënĕ dĕ Fordí, Páol dĕ Costata;
630 Dĕ şabla fóva i miùs kis dő la rata.

Bùrta, grana, crodèla e spaventòşa
È tra Maròi e Lombért' t' a Rù la véra;
Tamers, la bèla mont, per ciùf coriòşa,
È corida dĕ mórt', jetá per téra;
Ël n' è dĕ Marò, plù n' èl dĕ Chiadùra,
636 Kĕ dórm per trés sùn këla gran largùra.

I Chiadorins ed Ampezan' la zèdĕ,
Incercená da trëi pérts scèc ëi fóva;

La maiú pért mës mori zënza remèdĕ,
D'atri sciampā dĕ chi vérs k'ëi podóva,
Mò gonót fői fermá da na sbarada,
642 Per comiè dai Maròi dő d'ëi tirada.

Fenida vè tra Ampëz, Marò la véra,
La vitoria a costé troep e chi masa;
Col'tada vè dĕ sanc dùta la téra,
Aspeté pón iló troepa érba grasa.
I Maròi, la vitoria ái davagnada
648 E i Chiadorins á tùt la retirada.

Destenùs è i Talian' iló per téra;
Tra i mórt' èl i feris, kĕ baodiëia e gëma,
Sĕ berdòra, sĕ palpa, tira e zéra,
Scráia, prëia, chiara, despèra con blastëma;
I Maròi vèga i mórt' e les ferides,
654 Mò les ingiuries n'è chiamó fenides.

Dùt ten còlp diš n Marò dĕ gran sapiënza:
„Vadagnè ons şëgn con pëna la vitoria,
Fat ons la véra con inteligiënza;
Meritè zënza dùbĕ ons dùt' gran gloria;
Bon féž dő gran' strabač picera fèsta.
660 Şëgn kĕ la gënt è bëgn saorida e mèsta.

La fèsta, k'i á tel chiè, è dĕ les plù bèles:
Kidlè kidlons tĕ kesta gran planùra,
Nó per pèst forni sù dùt dĕ cordèles,
Mò per gloria ed onòr e per bravùra;
La pastùra kiló sī la kidlára,
666 Ëla è bèla da plan scèkĕ n'avára!

I mórt' talian', destrat' per les colines,
Ki sī, bī vërt' a dërta sù, nùš kīdli!
Per cògores les tèstes chiadorines
Nes servirá, magari chi da pīdli!

Trëi bót' poròm orons bëgn nes conzèdĕ;
672 La kidlára argignèdĕ e spó tirèdĕ!“

Da dút' è la propósta bëgn laldada;
Chiamó na òta scomëncia l júc dĕ véra,
Mò còi feris e mórt' l' án impiantada,
Kĕ zënza aiút e defëža è iló per téra;
Chiès e córp plú dĕ dòi cënt prëš abinen,
678 Con kël búr júc ki púri mórt' scintinen.

L comandant, l pròs Bracon, vëgn dĕ Fodara
Dő avëi paré in malóra l rèst dĕ Chiadúra;
Ël vëgn sún só chiaval ed atri para;
Sporoman val per këla gran largúra,
Rúva, l chiaval dút mól, sún këla plaza,
684 K' è dal júc indiaolé agiada e dút paza.

L Bracon vèga dan ël là gran vergògna;
Ël chiara dī e nĕ pó crëi këI k' ël vèga:
I sú t' infamia straòt' scèkĕ tĕ rògna,
Kĕ nĕ pó èster lavada ·mai con èga,
Mò mësa gni còl fér lorënt boržada,
690 Šĕ l' infetazion dës èster levada.

Batalia á l bon Bracon tra d' ël plú dúra,
Plú ria da davagnè kĕ la ria véra
Vënta con ki d' Ampëz e dĕ Chiadúra,
Bëgn k' ëla sibĕ stada plú kĕ chiéra;
Mò calmé só sën digel solamënter:
696 „Vergognúš, sú i jonëdli snèl keš mënter!“

I Maròi l gran tórt fat dad ëi capësci;
Al Bracon, kĕ pé l' angiol dĕ vendëta,
Zënza dī sĕ pensé stimi e obedësci
Per èster l plú gran òm dĕ la bakëta;
Da pért lascé l kidlè i chiapī sĕ lévi,
702 Per i dešonorá injonedlá stévi.

I onòrz fégi spó ai mórt' dĕ conveniënza,
I sepolëš dút' cant' tĕ la planúra,
Talian' e Ladins zënza desfarënza;
Fenida dút incërc la sepoltúra
Onorëii i mórt' chiamó con trëi sbarades,
Kĕ rendenëš dai crëp con gran tonades.

Fóra per Val sen vëgn indő l'armada;
L Bracon súl bèl chiaval, kël va danfóra,
I Maròi dő con cīra consolada;
N vèdl tambúr sona Tita da Fordora;
Chiantan, cigan al Plan rúvi da sëra;
Feni ái la véra t' ostëria a la Stëra.

Véra crodèla e búrta è këla stada,
Mò plú búrtes chiamó è les conšeguënzes.
Dő këla véra trés è la valada
Da búr signái, da strabúrtes potënzes
Vižitada con gran dan dĕ ki pasa
E sú la noet sĕ fida a tórt troe masa.

N iágher vestí dĕ vërt da noet scorënta
Gonót t' a Támers vèga ki s' iufida
A traversé la mont rica dĕ mënta,
Scèc fageő zënza pòra n cér vèdl Brida
Na òta k' ël gī a chiamúrč dĕ contrabándo,
Mesan skivè per këš l tëmp d' érgobándo.

L Brida, n' iadĕ revè pró na chiaşòta,
Al apëna fat fúc tĕ këla bérchia
Per sĕ scialdé tĕ këla útia dút ròta,
— La sgnápa ál mèfo dër t' la man k' ël chiérchia —
N šešúr aldel scèc dút gis in revina
E k' ël gnis dĕ ki crëp na gran levina.

Ël salta fóra d' útia, chiara e ciútia;
Na gran tlapada vèghel dĕ gran chiòres,
Kĕ pasa dlon saltan n pù sòt këla útia:
— Dal Plan da lonč sarála al plù dús òres –
N gran bëc fòsc èl t' a mèz këla tlapada,
738 Kĕ còl' iágher vërt salta dĕ boriáda.

D' atres òtes chiamó té maskerades
Odú ál, scèc ël contā, nóš bon vèdl Brida:
L medèmo iágher dút vërt fagean saltades
A mèz dòi bùr chians, chièz k' ël vëgn a frida,
Con šešùr, véra, scráis, úrli e té fúra,
744 Kĕ ki crëp pél kĕ vadĕ sòt e súra.

Dlon saltan vai sú e jù per la valada,
L' iágher t' a mèz, i chians a ciampa e dërta;
Gi vai, scèc ëi sciampès da val scoriada,
Dĕ bóta, sī la strada dërta od ërta;
Mò chièz k' ëi ciafa in strada, skérzi e zéri,
750 Scèc féž i gran' sasins, gonót chi i léri.

Na púra muta fól n' iad' dĕ Meghita,
Kĕ vardava t' a Támers bòs e bīsces;
Inòm āla, segú l sai, Margarita;
Sùn stran dormīla zënza lèt e cīsces
Ten piz dĕ la chiaşòta bëgn conciada,
756 Dó d' avëi cené žùfa bëgn smalzada.

Ía da rú dĕ Wúrz tért na òta èla geúda;
Da impli d' èga sùl chiè āla na barícia;
L' iágher vërt e i dòi chians l' á da iló odúda,
Scarzada l' ái, scèc féž giat con sorícia;
I chiavëis án ciafé dó solamënter,
762 Mengiè dút l' ater s' ái ki bonamënter.

Péž në n' èl plú të këla gran valada,
Fata k' è stada këla bùrta véra;
Inkina mai i bī ocī l' á arbandonada
Per kiri d' atri paíš ed atra téra;
Ater në vèghen plú iló kë cornidles,
K' an alda gracedan scèc vèdles nidles.

Šë mesès n' iadë o l' ater tó la strada
Dë noet per Val dë Rùdo vérs Fodara,
Chiarèd' d' avëi të gófa la raíš „Pada",
K' á salvé nóš bon Brida da mórt rara;
Ciafé la ciafarès sòt na gran ciòscia,
La ciòscia ves dirá la scóla fòscia.

XV. L Bracon e l Dragon.

Sùra Badía bëgn n' òra grana e intīra
Vèghen na dlīža sùn na gran colina,
Chiaşa per ki kë prëia crida e leşīra;
Picera vè la dlīža, d' ért pùc fina,
Mò ëla contëgn n miráco, na crùž santa,
K' éžaodëš l pichiadù, kë prëia iló e chianta.

Per revè sù è sfadiòşa e ria la strada,
Mò can k' an è revá, sënten ligrëza
Per èster pró la crùž in alt alzada;
Vista góden iló dë contentëza:
La val del Gader, Pùtia, Marmolada,
Gherdenácia, Boá, Cisles è in parada.

Sùra la dlīža s' alza a gran altëza
N crëp dit „Sas da la Crùž" da gënt ladina;
La Varèla, bèl crëp dë gran longhëza,
I féž compagnia scèc bona vigina;
A sù pīš ái la bèla mont dë Fanes,
Abitada denant da troepes Ganes.